

FILMSKE NOVOSTI

POVREMENE FILMSKE INFORMACIJE

„Jugo-istok filma“ a. d. generalnog zastupstva nemačkih filmskih producenata za Srbiju

Godina I

Beograd, oktobra 1941

Broj 1

Redakcija i administracija: Propagandno odeljenje „Jugo-Istok filma“ a. d., Telefoni: 26-501, 28-286, Beograd, Knez Mihajlova 19/II

Uvodna reč

Kako je već objavljeno u svim novinama, osnovana je naša firma »Jugo-Istok film« a. d. kao generalno zastupstvo nemačkih filmskih producenata za teritoriju Srbije, sa ciljem, da Srbiju snabdeva najnovijim i najboljim filmovima iz celokupne nemačke filmske produkcije.

Već u prvome delu programa naše firme za ovu sezonu, nalaze se četrdeset najboljih historijskih, ratnih, zabavnih i veselih filmova, čije opise ćemo donositi u svakom broju naših »Filmskih Novosti«, a ujedno ćemo tim putem davati našim cenj. mušterijama sve nužne informacije i savete. Naš list će izlaziti svake treće nedelje i dostavljamo ga besplatno svima našim mušterijama.

Nadamo se, da ćemo našim nastojanjima dobro poslužiti svima kinovlasnicima u Srbiji i molimo ih, da sa nama saraduju.

REDAKCIJA

Duce prima Emila Janningsa

U vezi sa premijerom »Tobisovog« filma »Ohm Krüger« u Italiji, Duce je primio u palati Venecija u prisustvu svoga ministra prosvete Pavolinija, nosioca glavne uloge i umetničkog šefa spomenutog filma, nemačkog državnog umetnika Emila Janningsa.

Zadržavajući se skoro čitav sat u razgovoru sa Emilom Janningsom, Duce mu je izrazio zahvalnost i svoje divljenje na umetnički i politički znamenitom filmu.

Izdavač: »Jugo-Istok film« a. d., Beograd — Knez Mihajlova 19/II sprat.

Odgovorni urednik: Konstantin Šimić, Beograd, Mlatišumina 3/III.

Redakcija i administracija: Knez Mihajlova 19/II. Telefoni: 26-501, 28-286.

NAGRAĐENI FILMOVI NA MEĐUNARODNOJ FILMSKOJ NEDELJI U VENECIJI

U Kraljevskoj palati u Veneciji podeljene su nagrade najboljim filmovima, koji su prikazivani u toku Međunarodne filmske nedelje.

Prilikom ove svečanosti talijanski ministar narodne kulture g. Pavolini istakao je u svome govoru, da se uprkos rata evropska filmska produkcija vidno razvila ne samo u kvantitativnom pogledu, nego i u kvalitetu filmova, raznolikosti tema i visoko kulturne igre umetnika.

Filmovi, koji su prikazivani u Veneciji, a pogotovo oni, koji su nagrađeni dokazali su, da su evropski narodi u mogućnosti, da održe filmsku proizvodnju umetničke vrednosti.

Grof Volpi je zatim kao predsednik Međunarodne filmske komore pristupio podeli nagrada. Musolinijevim peharom nagrađen je najbolji italijanski film »La corona di ferro« (Gvozdena kruna), a Musolinijevim peharom za najbolji inostrani film nagrađen je nemački film »Ohm Krüger« Tobisove produkcije. Sadržaj ovog nagrađenog filma je historijat Burskog rata, a ulogu Krügera igrao je najbolji nemački karakterni glumac Emil Jannings, koji je imao i umetničko vođstvo filma.

Peharom fašističke stranke nagrađen je italijanski film »Beli brod«, dok je pehar stranke za inostrane filmove dobio nemački Ufin film »Povratak u zavičaj« (Heimkehr), sa Paulom Vessely u glavnoj ulozi.

Pehar grofa Volpi za najbolju igru dobio je glumac Ermete Zacconi za film italijanske produkcije »Buonaparta«, a pehar grofa Volpija za najbolje inostrane glumce dobila je nemačka glumica Luise Ullrich za film produkcije »UFA« pod naslovom »Amelie«.

Osim toga nagrađeni su plaketama sledeći filmovi: »Noćna ptica« (Protektorat), i »Svingt ig Magister« (Švajcarska), »Bastar« (Norveška). Zlatnom medaljom za režiju nagrađen je g. V. Pabst za nemački film produkcije Bavara »Komedijanti«. Medalju za kulturne filmove dobili su »Svadba u Kastilji« (Švajcarska), Nemački filmski žurnal, »Rumunija u borbi protiv boljševizma« (Rumunija), »Mađarsko more« (Mađarska), »Rimske pini-je« (Italija) i »Miroljubivi lov sa kamerom u boji« (Nemačka).

Bjenalskim peharom nagrađeni su sledeći filmovi: »Zloupotrebljena ljubavna pesma« (Švajcarska), »Jedna noć u Erde-

lju« (Mađarska), »Marinella« (Španija), »Optužujem« (Tobis — Nemačka) i »Mariti« (Italija).

Svečanost Međunarodne filmske nedelje u središtu rata protekla je vrlo uspešno i svečano, a rezultat je više nego zadovoljavajući.

Lujza Ullrich nagrađena kao najbolja nemačka glumica u filmu »Amelie«

Nama je uspelo, da velik deo produkcije osiguramo za Srbiju. Među prvim filmovima nalazi se baš nagrađeni film »Ohm Krüger« sa Emilom Janningsom u naslovnoj ulozi. Ovaj veliki film zaista je zaslužio prvu nagradu, o čemu će se naša publika i sama uveriti.

Nećemo da na ovome mestu nabramo naš program, koji će izaći na drugome mestu i u dnevnoj štampi, ali nam je drago, što možemo da već sada kažemo, da smo za ovu sezonu već zaključili 80 filmova, od kojih je za 40 filmova — kao prvi deo našega programa — već izašao i katalog, koji šaljemo svima našim mušterijama.

Osim velikih filmova osigurali smo i niz vanredno interesantnih kulturnih filmova iz raznih područja nauke i raznih

Nemački film u središtu rata

Iako je Nemački Rajh vrlo zauzet ratom, nemačka filmska produkcija nastupa sa još boljim kvalitativnim i kvantitativnim programom pred javnost, nego što je to bio slučaj ranijih godina. Raznolikost tema i uposlenje prvorazrodnih umetnika doprinele su mnogo ovome razvoju nemačke filmske tehnike.

Uglavnom snimaju se samo nacionalni filmovi. Doduše, ranije se govorilo o tome, da filmovi, koji obraduju nacionalne teme, ne mogu na internacionalnoj pijaci da imaju uspeha. To su mišljenje zastupali uglavnom Holivud, Paris i London, premda smo imali prilike da vidimo njihove filmove — stvorene u slobodi — koji su se ponizili do stepena političkog instrumenta propagande. Imali smo prilike, da vidimo tzv. historijske filmove iz holivudske kuhinje. Svi ovi filmovi imali su tendenciju, da prečute i u drugom svetlu prikažu historijske činjenice, da prekriju i preinače historijske sramote bivših saveznika, a ne da posluže narodu kao prosvetno sredstvo.

Danas je film najvažniji faktor u prosvetavanju naroda. Iz filma se uči historija, iz filma se uči poznavanje života i zato film mora da bude nacionalan i u nacionalnim rukama.

Nemačka filmska produkcija donasa u ovoj godini oko stotinu prvorazrodnih historijskih, zabavnih i poučnih filmova. Među prvima videli smo »Jevrejina Zisa«, a uskoro videćemo u našim bioskopima »Kraljičino srce« (Mariju Stjuart) sa Zaron Leander i Willi Birgelom, »Ohm Kügera« sa Emilom Janningsom, »Rotschild« sa Erchom Pontom od historijskih filmova, zatim »Kora Terry« sa Marikom Röck. »Tirolski ruže« sa Martom Harell, Hansom Morrom, Theo Lingenom i Leom Slezakom. Te mnogo drugih zabavnih filmova prazredne umetničke vrednosti. Osim ovih videćemo i tri vanredna ratna filma iz savremenoga rata i to: »Podmornice na zapad« sa Ilzom Werner i Herbertom Wilkom, »Vazdušni heroji«, »Pour le mérite« sa Paulom Hartmannom i Juttom Freybe, te »Preko svih zapreka« sa Paulom Raddatzom, Marinom v. Ditmar i Paulom Hartmannom.

Ovi ratni filmovi su tehnički i umetnički na zamernoj visini, pa možemo mirne duše da kažemo, da su — što se tiče ratne teme — najbolji ratni filmovi što smo ih do danas videli.

Na ostale filmove osvrnućemo se u jednom od narednih brojeva i donećemo pojedinačne prikaze.

Iz cele nemačke ovogodišnje produkcije vidi se, da je Nemačka uprkos ratnom stanju u mogućnosti, da donese mnogo više nego ranije i kvalitativno bolje filmove, nego što ih je donela u mirnom vremenu.

OPISI FILMOVA, KOJE

POVRATAK MARIJE STUART

Ovako počinje tragedija Marije Stuart u Zarah Leander-filmu »Kraljičino srce«

Marija Stuart, čija je majka u njenoj odsutnosti vladala u njeno ime u Škotskoj, odrasla je u Francuskoj, gde se i udala za francuskog kralja Franju II unuka kralja Franje I. Na taj način bila je ona kraljica Francuske i kraljica Škotske, ali sanjala je i o engleskoj kruni, na koju imadaše nasledno pravo.

U julu 1560 bio je u Edinburghu sastavljen ugovor, prema kojem se Franjo II i Marija odriču prava na englesku krunu i vođenje engleskog grba, te treba i da povuku francusku vojsku iz Škotske, ali engleska kraljica Elizabeta uzaludno je čekala na ratifikaciju toga ugovora.

Posle kratkoga braka ugrabila je smrt u decembru 1560 Marijina muža Franju II, posle čega se Marija u augustu sledeće godine ukrca u Calaisu i vrati u svoju otadžbinu.

Ovo je politička situacija, u kojoj počinje radnja »Ufinog« velikog filma »Kraljičino srce«, sa Zarah Leander u ulozi kraljice Marije Stuart.

Na žarkome suncu širi se strma francuska obala, a u pozadini ljulja se na moru kraljevska galija. Kraljica se oparšta okružena visokim crkvenim i državnim dostojanstvenicima. Marija Stuart nosi udovičku haljinu sa velom. U nenoj su pratnji Oivier (Will Quadlieg), koji donije dokazuje svojom smrću vernost kraljici, te Riccio (Friedrich Benfer) njen lični sekretar, koji je također posvećen smrti, kao i njene četiri drugarice iz detinjstva i devojaštva, četiri Mary — jedna tiha i mučaljiva, druga vesela i bezbrižna, treća častoljubiva i proračunata i četvrta strastvena plesačica, koja će jedina od svih da prati kraljicu u sužanjstvo.

Kardinal je ispraćuje rečima: »Zove te Škotska, koja je izgubila svoga gospodara i zaboravila svog Boga. Podi onamo, Marijo, u tvoju daleku, pogansku zemlju...!«

Same te reči naveštaju nesreću. Verski rat već besni i skoro će Knox (Ernst Stahl-Nachbaur), koštunjavi i svadljivi propovednik škotskog protestantizma, podići svoj glas protiv Marije, da žigoše pripadnicu rimske vere i njene grehe. U tome času daleko je još Darmley (Axel von Ambesser), engleski podanik škotske krvi, potomak Stuartha i rođak Marijin, za koga će se ona udati i protiv volje engleske kraljice Elizabete. Dalek je i put do Bothwella (Willy Birgel), strašnog lukavog čoveka, koji će docnije u Darmleya i venčati se Marijom, usled čega će se svo škotsko plemstvo pobuniti protiv kraljice. Daleko je i dvorac Fotheringhay, gde će se po naređenju Elizabete podići krvavo gubište za Mariju Stuart...

Medutim, ne vrebali već sada u pozadini Elizabeta? Istorija kaže, da je baš u času, kada se Marija Stuart ukrkala na lađu u Calaisu, engleska flota uplovila u Kanal. Optimiste su mišljenja, da je Elizabeta htela dati Mariji počasnu pratnju, pesimiste, da je htela Mariju putem da zarobi, dok treći veruju, da su brodovi pošli u lov na »gusare«.

Na Marijinu licu, za koje se tvrdi da je bilo najlepše u ono vreme, blistaše pod velom ranog udovištva vedrina bezbrižnosti, koju će naskoro da zameni tuga i briga. Podigavši veo pogledala je kardinalu u oči i odgovorila: »želim da budem jača, moćna i velika kraljica!«

Zarah Leander kao Marija Stuart

OHM KRÜGER

Engleski historičar Harson piše: »Naš narod je zaveden izradjenim sistemom podvala i laži. Priča o zaveri Bura, kojoj je navodno cilj, da nas istera iz Afrike, izmišljena je i plaćena debelim novcem. Potstrekači na rat kupišu štampu u Africi i Engleskoj i napraviše od Kraljevog Namesnika lutku.«

Ova borba Bura za svoju slobodu, oličena u snažnoj figuri njihova predsednika Paula Krügera, sadržaj je velikog »Tobisovog« filma OHM KRÜGER. I kako je bio duša svoga naroda, tako je i u središtu radnje ovoga filma. Glavnu ulogu igra Emil Jannings (Paul Krüger), dok su u drugim glavnim ulogama najpoznatiji nemački umetnici proslavili ne samo Janningsovu režiju nego i umetnički nivo nemačkoga filma uopšte.

Ko je bio Ohm Krüger, taj legendarni starac? Zašto se ceo svet bavio sudbinom maloga naroda — šačice ljudi — od jedva nekoliko stotina hiljada, koji je mirno i nezapaženo živio u Južnoj Africi gajeći svoja stada? Zašto su svi govorili o Burima? Zašto ulagahu savezi, udruženja, studenti i razna društva prizive svojim vladama? Zašto su održavane u svim engleskim gradovima protestne skupštine? Zašto sa svih strana sveta odlažahu u Afriku dobrovoljci, da pomognu Burima?

Jer je sav civilizovan svet prvi put uvideo, da je jedini okrutni neprijatelj poretka i reda — Engleska!

200 godina naseljavaše se Holandjani i Nemci u Južnu Afriku — u današnju Kaplandiju — i obrazovaše tamo novu germansku naciju. Ali već za Napolenova rata Englezi zaposedoše tu zemlju i podjarmiljivaše Bure, koji behu naviknuti na punu slobodu.

Oni razrezaše Burima velike poreze, nahuckaše na njih Crnce, oduzimaše im farme ne uvažavajući nikakve proteste, koje čim se pojave, uništavahu najbrutalnijom silom. Usled toga nastade tamo pokret za slobodu. Pokupivši svoja stada Buri podjoše na sever u još neistražene krajeve, gde su imali borbe sa divljim zverima i

ljudima, te svaku stopu osvojene zemlje platiše svojom krvlju. Preko reke Vala nadjoše Buri novu svoju otadžbinu i nazvaše je Transval. Do Transvala obrazovaše se još jedna burska republika — Oranje Tu su u miru živeli od tridesetih sve do osamdesetih godina prošloga veka, dok se oči celoga sveta iznenada upreše na tu dotada nepoznatu zemlju na kraju afričkog kontinenta. Na području Bura nadjeno je zlato! Neizmerno mnogo

Žena predsednika Krügera u logora

zlata! To zlato se i danas još tamo kopa, da bi se u šipkama ili preobraženo u novac poslalo u Ameriku, gde će ga Amerikanci spustiti u duboke podume — u zemlju, Engleskoj je bilo odmah jasno, da ova zemlja mora njoj da pripadne!

Pustolov Cecil Rhodes, eksploata-tor dijamantskih i zlatnih polja, radi u zajednici sa ministrom za kolonije Džo Čemberlenom, ocem nedavno umrloga

Čemberlena, na tome — da Bure uvuče u rat do uništenja protiv Engleske. Ali ovaj mali radni narod ima dalekovidoga vodju, koji vlada svojim malim narodom kao porodicom — ima dobroga Ohma Krügera. On je već star čovek u doba kada je pronadjeno kod njih zlato i kada je prekonoc izgrađen grad kopača — Johannesburg. Iako nikad nije putovao, a do 20 godine nije znao čitati ni pisati, on poseduje pamet, na kojoj su mu mogli pozavideti evropski diplomate. Namere Cecilia Rhodesa i Čemberlena osujetio je na tal način, što je otputovao u Englesku i potpisao sporazum, koji je doduše Englezima dao prednost u korištenju zlata i još druge prednosti, ali je Burima osigurao samostalnost i donekle slobodu. Kad se vratio natrao nije propustio ni najmanju priliku, da se pripremi za konačnu borbu, koju je već nazirao. Prisilio je Englesku, da pred celim svetom potpiše s njime sporazum, ali on zna sigurno, da će sada Engleska tražiti po svaku cenu izgovor, da navalji. Kad je taj čas nastupio videlo se, kako dobro je Ohm Krüger ocenio Engleze i kako je mudro bilo, što se osigurao. Buri pobeđuju. Kad je Engleska uvidela, da ovaj mali ali hrabri narod ne može da uništi puškama ni topovima, odlučio se na najveću podlost u istoriji sveta. Novi čovek — Kičener — preuzme operacije na frontu. U Indiji i Egipatu isprobao je svoje metode, pa ih sada ovde primenjuje: Borba se više ne vodi protiv regularne vojske, nego protiv celoga naroda! Palio je farme, ubijao stoku, naoružavao Crnce a žene i decu slao u koncentracione logore, U tima logorima se zlostavljaju žene i deca, da bi se na taj način umanjio herojski otpor njihovih muževa i otaca. **Preko 26.000 žena i dece propalo je na taj način, dok je Ohm Krüger star i upola**

Ohm Krüger očajava pred propast Bura

Paul Krüger, mudri predsednik Transvala, znao je godinama, da se približava rat sa Engleskom. Znao je, da engleski vlastodršci traže samo izgovor, da opljačkaju rudnike zlata i polja dijamanta njegove zemlje.

Očajna borba Bura protiv Engleske samo je iskra novoga doba i Bismarekove reči dobivaju proročansko značenje: »Južna Afrika biće jednom grob engleskog svetskog gospodstva, jer tu će Engleska iskrvariti.«

ČETE USKORO VIDETI...

S tonskom aparaturom 30 metara pod morem

Sa snimanja Ufa-filma „Podmornice, na zapad“

Günther Rittau je inscenirao Ufa-film »Podmornice na zapad«, koji donša reportažu iz svakodnevnog života smelega nemačke posade. Nova sredina, u kojoj se odigrava ova reportaža, zahtevaše od svih saradnika velike napore u tehničkom smislu. Trebalo je da se reše sasam novi problemi, a da su oni i rešeni, ima se zahvaliti samo saradnicima.

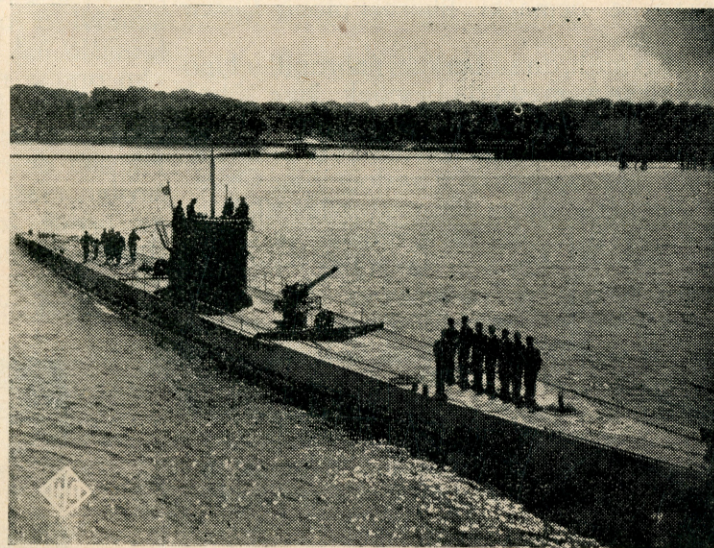
Dugo vremena behu vanjski radovi na filmu „Podmornice na zapad“ u toku. Saradnici imali su da reše sasam neobične zadatke i da prebrode tehničke teškoće. To će svako razumeti, ako zamisli, da ratno opremljena podmornica ni u kom slučaju nije filmski atelje i da se sva iskustva tek treba da prožive, jer do sada nije bilo ovakve prilike za film.

Jednoga dana sastadosmo se na jednoj lađi sa majstorom tona Brunom Surkau, kojem je palo u dužnost, da sa svojom tonskom aparaturom pohvata sve šumove, koji se svakodnevno čuju na podmornici.

Sadržaj ovoga filma uzet je iz svakodnevnoga života podmorničke posade. Kratko odsustvo, koje je dobila posada jedne podmornice posle okršaja s neprijateljem, brzo je isteklo. Komandant poručnik bojnog broda Hofmajster, mora da zameni oboleloga druga i smesta da preuzme novi brod. Najveći deo stare posade javlja se dragovoljno komandantu da ga prati, zatim novi oficir i rođak Hofmajstera, mladi poručnik Hans von Benedikt.

Komandant je srećan, što je okružen starim svojim oficirima i podoficirima iz ranijih bojeva, koji su danas prekaljeni drugovi. Posle opasnog susreta sa nepri-

jateljskom jedinicom, podmornica nastavlja put prema određenom cilju. Podnarednik Drewitz venčava se na čudan način. Dok njegova Agnes kod kuće pred venčanim sudijom izgovara »da«, isto to on čini pred svojim komandantom, koji je spojen radiotelegrafski sa otadžbinom. Istovremeno mlada pevačica Irena Winterfeld peva pesmu »Negde daleko putuje dragi preko sinjeg mora« i pristaje, da bude žena poručnika Wiegandta. Podmornica zaustavlja holandski trgovački brod. Kapetan broda izjavljuje, da vozi tovar šivaćih mašina, ali posada u podmornici utvrdi, da su te mašine elise za avione. Posada broda ima da se u roku od 10 minuta ukrca u čamce, da bi se brod torpedovao. Posada holandske lađe opazi na horizontu siluete engleskih ratnih bro-

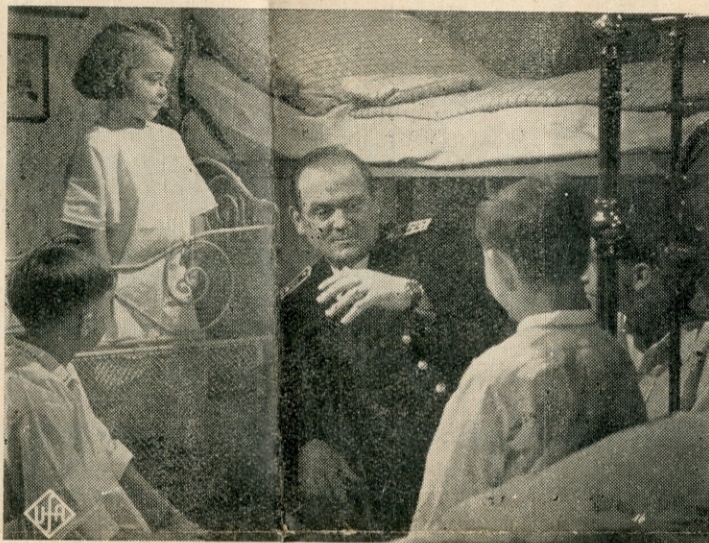
Podmornica spremna za polazak

Podoficir Drewitz priča doživljaje

dova i baci se u borbu s posadom podmornice. Nemačkoj momčadi uspe, da se oslobodi od napadača i da sa ladje dođe na podmornicu. Već se jasno video engleski konvoj praćen brojnim krstaricama i razaračima. Parobrod bude torpedovan i pade komanda da podmornica zaroni. Velikom brzinom jedan engleski razarač pojuri, da ošteti podmornicu, ali ona srećno umačne. Vodene bombe pljušte oko podmornice, koja se spustaše na dno.

Režiser ovog velikog filma je Günther Rittau, koji je uspeo da prvi donese samu po sebi razumljivu drugarsku uzajamnost, junaštvo i požrtvovanost nemačkih podmorničara.

Herbert Wilk, Hajnc Engelman, Joachim Breneke, Jozef Siber, Willi Roze, Clemens Haffe, Ilse Werner i Karsta Lök sudeluju u glavnim ulogama.

usta magla omogućila je Mariji pre-reko kanala bez susreta sa „povratnom pratnjom“. Na to je Elizabeta pitala: „Što se tiče Vašeg krivog oženja, da smo Mi uputili našeg ambasadora u Kanal, da bi Vas sprej predete u Škotsku, Vaše sluge kod znaju najbolje, kako su Vas neki informisali, jer Mi na moru nemaše od svega dve ili tri male barke, reba da uhvate izvesne gusare, što zamolio Naš dobri brat — kralj e — i tužio se protiv izvesnih Vatskih...“, koji pod izlikom da hvatašare, sami gusare po Našim vodadvom prilikom Vas pozivamo, da po povratku u Vaše Kraljevstvo pivoj činjenici svu pažnju, naročitozbizrom na prijateljstvo, koje bi trebalo stajati između Vašeg i Našeg...“

„dobronamerna maglo! O zlokobnoglo! Kako ono reče lord Bothwell n prilikom? »Škotska je tvrda zemlja muževa, a muževi ne služe poj ženi! Francuska, madam, zemlja ženel! Onde će da kleče pred Vamonda, ako ne budete nosili krunu! lovoljstvom će da Vas prime nabožurite. vratite se, madam, ne skase...«

Marija je ostala... i u strasnoj lju-rema Bothwellu koji ju je do pog časa obmanjivao, čak se i ven-Marijom u nadi da će postati kralje, a zatim videći da je izgubljena, o je — ona je čekala svoju sud-

njena sudbina bila je gorko dugog. sužanjstvo i smrt pod sekirom utštu u dvorcu Fotheringhay...

Englezi biju zarobljene žene

bijao pragove na svim dvoropo svim prestonicama Evrope eći pomoć. Ali kasno je! Englediplomatija dobro radila. Vlade u usudjivale, da pruže pomoć čem starcu. Starca svuda odbiše. Inadje utočište u Švajcarskoj, ezima medjuvremeno uspe, da i samostalnost jadnih Bura i da u zemlju uključe u sastav svoga lja.

ošlo je otada 40 godina, ali u i sveta je to vrlo kratko vreme. uda je kucnuo. Pred sudom se ljuje kao tužilac Ohm Krüger, da raznu za žrtve, koje su njegovu u nametnuli Englezi terajući ih

Emil Jannings je kao Ohm Krüger postigao najviše što umetnik može da postigne, dao je najviše što umetnik može dati i kao režiser i kao nosilac glavne uloge u ovome filmu.

Osim njega sudeluju: Lucie Heflich, Werner Hinz, Ernst Sreder, Gizela Ulen, Gustav Gründgens, Ferdinand Marian, Flokina v. Platen, Oto Wernike it.d.

Uz svaki film odgovarajućii kulturni film i najnoviji žurnal.

Olga Čehova naskoro igra u Ufinom filmu „Ponoćna ispovest“

u Lazarev.

Počeci filma

Godine 1896 postajao je jedini bioskop u Berlinu. Unter den Linden 21. pa je ta godina označena kao godina nemačke filmske industrije. Prvi bioskop držao je nemački filmski pionir Oskar Messter.

Ko misli, da su berlinci nahrupili u kino i gurali se za mesta da bi videli „žive slike“, taj se vrlo vara. Gradjanstvo nije ni pomišljalo, da ozbiljno shvata ovo neobično preduzeće, uprkos svim nastojanjima Oskara Messtera, da za film pridobije prijatelje. Pokušavao je sve i sva. Snimao je sportske filmove, filmove sa mora, vojničke filmove, čak je pokušavao da filmsku traku unatrag okreće tako, da su na pr. plivači skakali iz vode na kopno, ali sve to nije pomagalo. „Ništa nije pomagalo“ tuži se on u svojoj knjizi »Moj filmski put«. »Usled prevelikih troškova morao sam da zatvorim moj kino. U ondašnje vreme posetioci bioskopa su kradom ulazili u kino, da ih nebi neko od poznanika uhvatio na sramotnučinu.«

I zaista nije baš prijatno bilo da se ide u bioskop. Karbitno osvetljenje širilo je vrlo neugodan miris, koji je usled slabe ventilacije postajao nepodnošljiv. Policijski propisi za bioskope uvedeni su tek 1912 godine. U gledalištu zvrllao je gramofon, a glumci su u neku ruku ritmički otvarali i zatvarali usta — prvi tonfilm je rođen!

U ono doba filmovi su prikazivani u nečuvenoj dužini od 18 metara! — dok danas »Tobisov« film »Ohm Krüger« ima dužinu od 3.620 metara...

Od postanka filma prošlo je već četrdeset godina. Danas u svakoj zemlji ima na stotine bioskopa. Gradski bioskopi udešavaju se sve lepše i luksuznije, pa su često puta toliko lepi, da ne zaostaju ni za jednim pozorištem. U Beogradu nalazi se najmoderniji, najlepši i najveći bioskop na Balkanu — kino »Beograd« sa 980 sedišta, dok u Berlinu bioskop »Zoo« ima 2.314 sedišta.

Ranije se filmski studio nalazio na četvrtom spratu jedne kuće u Friedrichovoj ulici u Berlinu, sada postoje sedam ogromnih ateljea sa vrlo prostranim dvoranama za snimanja u velikim posebno građenim zgradama.

Za ovih četrdeset godina razvijanja filmske industrije, svaka godina je donosila nade i razočarenja i borbe za pobjedu. U Berlinu održavane su bitke za umetničko razvijanje filma, a za odstranjivanje svih nepoželjnih i rasno stranih elemenata iz kulturno-političkog života.

Berlin je danas filmski grad. Koliko borbe je bilo nužno, da se to postigne, ne misli nijedan od današnjih posetilaca bioskopa, a sve se postiglo za razmerno kratko vreme od nekoliko decenija.

Saradnja u filmovanju

Prilikom snimanja filma neminovno je potrebna saradnja autora, režisera i glumaca. Tek udružen njihov rad predstavlja filmsku umetnost. Njihov rad je jednakopravan, jer je za umetnički uspeh filma pojedinačno jednako važan.

Slikovite misli i dijaloge, koje autor posle ispitivanja i pregovaranja sa merodavnim licima produkcije konačno uvrsti u svoj ekspoziciju, dobiva režiser, koji taj ekspoziciju rukopisa konačno modelise u knjizi snimanja. I otada na njegovim leđima je sva odgovornost za izbor glumaca, koji prema ideji filma imaju da prikažu radnju.

Ideja filma, režija i gluma to je tercet, koji mora uporedo da saradjuje, savršeno da se podudara, jer o tome tercetu zavisi ceo uspeh. Pesnička fantazija stavlja na hartiju slike ličnosti iz zamišljenoga filma i dijaloge, koji pod rukom režisera oživljavaju u krvi i mesu glumaca, koji daju svojom igrom umetnički pečat i život fantomima autora. Poezija, formiranje ličnosti i život. To su tri polja koja označavaju razvoj budućega filma. Istovremeno ideje, režije i glume ujedinjuju u umetničkoj radnji, — to trojstvo stvaranja.

O postanku kulturnog filma

Kulturni filmovi postoje otkada je nastao film, jer prvi filmovi bili su scene raznih događaja: odlazak brzoga voza, slonovi u prašumi, scena sa sportskog igrališta itd. Tek docnije nastao je pravi film prema romanu odnosno knjizi filmovanja. Nije ispravno kad se kaže, da je filmska drama prevazišla kulturne filmove. Filmska drama imala je prve uspehe kod širokih masa, docnije kod inteligenata, a za uspeh kod akademika bori se još i danas. Medjutim je kulturni film napredovao s druge strane: najpre je imao uspeh kod akademika i asketa, zatim kod inte-

nerazumljivosti kulturnog filma; moglo se snimiti toliko reči, koliko je bilo nužno, da se film razume, ali onda je učinjena druga greška: snimalo se predavanja sa raznih područja nauke uz prilog slika — i tako je film opet bio dosadan. Tek neki put naišao bi po neki film kao iznimka, koji nije bio suhoparan, te koji je preiskazivao, da će doći i vreme umetničkog kulturnog filma. Tada je bilo zaista malo takvih filmova, koji bi mogli da povuku i osvoje masu, ali bivalo ih je sve više i više. Poslednjih godina mnogi kulturni film bio je zabavan i interesantan. Da-

Snimanje kulturnog filma o biljkama u „Ufinom“ ateljeu

ligenata, a za uspeh kod širokih masa bori se još i danas.

Nije čudo što su kulturne filmove ocenili najpre profesori i naučnici, prvo, jer su kulturni film smatrali korisnim prilikom predavanja i proučavanja i drugo, što su navikli na dosadne stvari. Nije ni čudo što je nekada kulturni film bio dosadan. Prvo, prikazivao je nešto, šta niko nije hteo da zna, a drugo, bio je nerazumljiv za nestručnjake. Ali neuspeh nije ležao u samoj temi kulturnog filma. Neuspeh je ležao u tome, što su takav film izradjivali ljudi, koji su u nauci vrlo mnogo znali, ali zato o filmu nisu imali ni pojma. Zato su njihovi filmovi bili komplikovani, nejasni i nerazumljivi.

Kada je posle došao tonfilm nestalo nas se kulturni filmovi ne izradjiju samo znanjem nauke, već i umetnošću i ljubavlju. Danas kulturni filmovi nisu samo zato tu, da ih se za istu cenu gleda sa filmskom dramom, već da izazove pobudu za naobrazbu. Nije baš retko, da danas publika izlazi iz nekog bioskopa sa uverenjem, da je kulturni film bio mnogo vredniji od glavnog.

21 septembra o. g. počela je u Münchenu nedelja kulturnih filmova. Tamo će biti prikazivani najbolji kulturni filmovi nemačke filmske produkcije, koji će dokazati, da filmske drame moraju da mnogo nastoje, ako ne žele da budu prestignute od umetnosti kulturnih filmova.

PROGRAM „UFE“ ZA 1941-42

I u trećoj godini rata nemačka filmska produkcija svesno kroči napred, što se najbolje vidi iz »Ufinog« programa za 1941/42 godinu. Dvadesetosam »Ufinih« filmova čas dramatskog, čas veselog sadržaja na zamernom su stepenu umetničke vrednosti.

U prvome redu treba da spomenemo

filmove našeg vremena

slavne borbe nemačkih vojnika, alpinških lovaca, mornara, vazduhoplovaca, padobranaca i ostalih trupa, vidi se u filmu »Narvik« po scenariju Gerharda Menzela i u režiji Veita Harlana. I film »8 jun« koji je inscenirao Fritz Kirchhoff sa Karlom Raddatzom i Joahimom Brennecke obradjuje vojničku temu. Tajna uspeha nemačke vojske sa'ržana je u reči Potsdam, a »Potsdam« će se radi toga zvati i film, u kojem će prof. Carl Froeich oživeti vojničku tradiciju. Tamnu pozadinu herojskih akcija nove Nemačke ocrta-tava prof. Karl. Ritter u svom novom filmu »G P U«, u kojem prikazuje zlikovacke metode sovjetsko-ruske orgaoizacije.

Genije umetnosti

prati nas. podiže i snaži u današnjem vremenu. Njeđa slave tri velika filma. »Sanje« u inscenaciji Haralda Brauna, gde glavnu ulogu igra Zarah Leander, koja ovde pokazuje život Klare Schumann, pijanistkinje i žene Roberta Schumanna.

Veit Harlan film »Zlatni grad« u kojem glavnu ulogu igra Kristina Söderbaum sa partnerom Eugonom Klöpferom »Noć bez oproštaja« zove se ljubavni film čiju inscenaciju vodi Erich Waschneck.

Filmovi rada

U filmu »Diesel« (režija Gerharda Lamprechta) prikazuje nam Willy Birgel ispunjenje velike ideje pronalazača motora na sirovo ulje. »Borba za Germaniju« je film u režiji M. W. Kimmicha, sa Luísom Trenkerom u glavnoj ulozi, koji nam pokazuje pustolovnu borbu nemačkih naučnika u borbi protiv bolesti spavanja. Film »Wien 1910« režira Rudolf Forster i igra glavnu ulogu, gde prikazuje život bečkog pretsednika opštine Luegera.

Iz nemačke prošlosti

»Ni na nebu ni na zemlji« zove se film raden prema pripovesti Ota Ludwiga, a inscenirao ga je Harald Braun, dok glavne uloge igraju Werner Kraus i Gizela Uhlen, te mladi umetnici Wolfgang Lukschy i Martin Urtel. Prema pripovesti Ernsta Zahna snima Paul Ostermayr Tirolu film »Violenta« sa Anneliesoi. Reinhold, Richardom Häuslerom i Hansom Schlenckom, a u bavarškim Alpima snima Hans Deppe prema Ganghoferu film »Rat volova«, iz ratničkog podviga seljaka u 15 stoleću, sa Paulom Richterom, Elfriedom Datzig i Fritzom Kampersom u glavnim ulogama.

Pustolovna srca

Tu ćemo naći dva filma suprotnosti sa Hansom Albersom: »Störtebeker« koji nam prikazuje pustolovan život morskoga heroja i »Besmrtni bekrija« gde se prikazuje život Nanta, originala iz prošloga stoleća. U filmu »Sudbina« igraju Heinrich George, Gizela Uhlen, Will Quadflieg, i Werner Hinz. U središtu filma je sluga, koji radi vernosti gospodaru mora da postane njegovim krvnikom. U satiričnom filmu »Velika pustolovina« nastupa Rudolf Forster. U filmu »Iluzija« (režija Turžanskij) nastupaju Brigitte Hornoy i Jphannes Heesters kao partneri.

Veseli svet

Marika Röck prikazuje u filmu »Cirkuska krv« dražesno cirkusko devojčice. Drugi njen film je »Igrajuće srce« lepa filmska opereta, muzika Eduarda Kühnecke, u prekrasnoj opremi. Osim toga dolazi još jedan Willi Forst film i jedan Jenny Jugo film sa Willi Fritschom u muškoj ulozi, čiji naslovi nam još nisu poznati.

Predobjave (Vorspann) filmova

Film bez »foršpana« je isto, što i flaša finoga vina bez etikete. Zar etiketa ne pokazuje godište vina i kraj gde je rođilo? Slično je i sa »foršpanom«, koji ide kao

predobjava filma: on imenuje naslov filma, režisera, komponistu i glumce, on izaziva interes za film i stvara nade za kvalitet. Publika hoće da zna ko će je zabaviti, ona hoće da zna da Mariju Stuart igra Zarah Leander, a ne ko drugi, ili bolje, da Zarah Leander igra Mariju Stuart, a ne Elizabetu... Osim toga i pravo je, da se sudelujući u filmu pretstave publici pre nego što ona vidi sam film.

Najpre je »foršpan« bio u formi spisaka imena sudelujućih. Posle se došlo do spoznaje, da je film zapravo umetnost slika, pa su vadjene slike pojedinih scena i prikazivane u diapozitivima publici. Sada se vade za »foršpan« čitave scene iz filma zajedno sa dijalozima i sastavlja se jedna celina vešto ubačenih scena, koja prikazuje najvažnije momente iz filma, koja ima da izazove kod publike približnu sliku vrednosti radnje u filmu i interes za premijeru. Mnoge ideje lete u vazduhu i po mozgovima stvaralaca filmova neiskorištene. Zadatak tih stvaralaca je taj, da stvore takve »foršpane«, koji će publici da zainteresuju, da je drže u napetosti do dolaska filma, a ipak da je ne umaraju.